

תוספות מסכת כתובות דף צט עמוד א

נתן לו דינר של זהב - תימה לפי מה דאמרינן בהזהב (ב"מ מד:): דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב היכי קאמר הכא והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית הל"ל בשלש וחצי דינר חלוק וכן טלית ועוד לא מצינו מנה הקדמוני מופלג משלנו כל כך להוקיר את הזהב ולהזיל את הכסף דעכשיו לא מצינו שיהא יקר הזהב על הכסף יותר ממשקלו אלא שנים עשר שקלים ועוד קשה ההיא דבכורות פרק יש בכור (נ.) גבי פדיון הבן דקאמר התם דקא יהיב ליה דינרא טירינא שייפא ומהדר ליה שתותא זוזא ופריך אי הכי עשרים נכי דנקא הוו אלא יהיב ליה זוזא ושתותא והשתא תימה על הלשון דקאמר זוזא ושתותא הוה ליה למימר חומשא מהדר ליה דהכל אחד אלא הכי פירוש ועיקר דדינר של זהב פי שנים בדינר של כסף לפי שכבד וגם עב הוא מדינר של כסף כדאמרינן באלו טרפות (חולין נה:): ובשילהי מסכת חגיגה (דף כז.) כעובי דינר זהב וגם כבד מן הכסף ושוקל דינר זהב פי שנים בדינר של כסף לפיכך דינר של זהב נמכר בעשרים וד' של כסף אבל משקל במשקל אין שוה משקל של זהב אלא י"ב של כסף וכן מוכח בהגדת דר' אליעזר בן הורקנוס (פרק לו) דקאמר כתיב שקלי זהב שש מאות וכתוב וכסף שקלים חמשים הא למדת ששקלים נ' של זהב שוים שש מאות של כסף אם כן נמצאת למד שמשקל של זהב י"ב של כסף וזה לפי משקל שלנו כשהוא מזוקק ושחוט ואף על גב דבזבחים פ' בתרא (קטז:): פריך להני קראי ומשני להו בענין אחר מיהו לפי פשטות של מקראות משמעוהו לפרש כמו בהגדה דר' אליעזר ואין מקרא יוצא מידי פשוטו והשתא אתי שפיר ההיא דבכורות (נ.) מהדר ליה זוזא של הכרעות שנותן קולבון לכל דינר של כסף דדינר של זהב נמכר בכ"ד של כסף ולכל ב' דינרין של כסף דהיינו חצי סלע אדם נותן הכרעה כדתנן בפ"ק דמסכת שקלים (ב.) הנותן סלע ונוטל שקל נותן שני קולבונות ומפרש בגמרא לפי שאחד הנותן ואחד השוקל נותן קולבון אלמא בכל שקל ושקל נותן קולבון ובסלע איכא ב' שקלים דרבנן והתם בשקל דרבנן איירי וכדתנן בפ"ק דשחיטת חולין (כה:): ובפ"ק דשקלים (ב.) ומייתי לה בפ' בתרא דביצה (לט:): האחין והשותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ומפרש רש"י האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקולבון ככל ישראל שהוזקקו ליתן מחצית השקל בראש חדש אדר לקרבנות צבור והטילו עליהם חכמים על כל אחד ואחד להוסיף קולבון לכל חצי שקל שיביא דהיינו שקל דרבנן דסלע היינו שקל דאורייתא ומפני שהם חצאי שקלים חתיכות דקות ופעמים שמחליפין אותו במנים ונותנים הקולבון בהכרע שכן מנהג כשמוכרין לשולחני שוקלין לו בויתור ואמרו חכמים הויתור לקולבון לכל משקל ומשקל ובדין הוא דהני אחין שמביאין שקל שלם ביניהם לא יתנו כי אם קולבון אחד לפי שאין שם אלא משקל אחד אבל חכמים הטילו עליהם שני קולבונות שלא לפחות מחביריהם ולמעט ההקדש הא חזינן מיהא שלכל חצי שקל דהוא שקל דרבנן כשפורעין לחנווני נותן קולבון להכרע והקולבון הוא חצי מעה כדפי' נמי במתני' בפ"ק דשקלים (ב.) הלכך לכ"ד של כסף ששוקל לקנות דינר של זהב שהוא י"ב שקלים דרבנן נותן י"ב קולבונות שהם שש מעה ושש מעה כסף דינר ולפיכך לא כלל ההוא זוזא בהדי שתותא ולימא חומשא כל זה דקדק ר"ת.

תוספות מסכת בכורות דף נ עמוד א

דמזדבנא בעשרים וחמש זוז - והכי נמי אמר בריש הזהב (ב"מ מד:): דדינר של כסף הוא אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב וכן מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק לו.) גבי שנים הראשונים דינר זהב ובפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד: ושם) גבי התקבלתי ממך דינר זהב ויש לתמוה דעכשיו אין זקוק של זהב שוה יותר מעשרה זקוקים של כסף לכל היותר ואיך נשתנה כל כך שער הזהב והכסף דבימי חכמי הגמרא היה שוה של זהב עשרים וחמש של כסף ונראה לר"ת דדינר זהב משקלו כפליים של כסף ולא כפירוש הקונטרס דלעיל דמשמע מתוך דבריו שהם שוים כדפירשתי לעיל ובפרק אלו טרפות (חולין דף נה:): נמי משמע שהיה עוביו של דינר זהב משונה מדינר של כסף מדנקט ואם נשתיר בו כעובי דינר של זהב כשירה ושמע מינה כפליים בשל כסף היה ולפיכך שוה מהם כ"ה אבל משקל כמשקל אינו שוה אלא י"ב וגם במדרש מוכיח שהסלע של זהב אינו אלא י"ב סלעים של כסף דבספר שמואל (ב' כד) כתיב גבי גורן ארוונה [היבוסין] שקנאה בכסף חמשים שקלים ובד"ה (א' כא) כתיב שקלי כסף שש מאות ומפרש במדרש דהכי פירושא דקרא דשמואל כסף שש מאות שקלים דהיינו חמשים שקלים של זהב וקרא דדברי הימים ה"פ שקלי זהב חמשים דהיינו שש מאות שקלים של כסף ובפרק בתרא דזבחים (דף קטז:): מפרש בענין אחר שגבה מכל שבט ושבט חמשים שהם בין כולם שש מאות ולפי מה שפירש דינר של זהב שוקל שתיים כשל כסף לפי חשבון זה דינר של זהב בכ"ד של כסף והאי דטפי הכא דינר דקאמר בעשרים וחמש אומר ר"ת דהאי זוז המותר להכרע הוא תדע מדקאמר הכא דל זוזא ושתותא דהיינו חמשה זוזים אמאי נקט כה"ג הוה ליה למימר דל חומשא דחמשה זוזי הוא חומשא של עשרים וחמש אלא לפי שאותו זוז היתר הוא להכרע חשיב ליה באנפי נפשיה וזהו נמי שיעורא של הכרע למחצית השקל למאן דאמר בשקלים שנותנים למחצית השקל חצי מעה ומחצית השקל הוא שני דינר והדינר שש מעה כסף הרי כ"ד חצאי מעה ואף על גב דאיכא למ"ד התם שקלבו מן מחצית השקל הוא מעה מודה בהכרע דינר זהב שהוא דינר כסף והא דאמר בסמוך גבי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף שאין נותנין אלא פונדיון אחד ואותו פונדיון קולבון לפרטורט דמשמע דאין ההכרע עולה יותר לאו דוקא נקט לשון קולבון דאינו אלא להשוות השנים שיהא סלע ופונדיון למ"ט שנים של יובל שחסר מהם פונדיון אחד ושמה כשנותן חמשים שקל ביחד אז אינו נותן פונדיון ולא שייך שם הכרע דהוי כעין מקח וממכר ולא שייך הכרעה אלא כשמחליפין מעות לשולחני ומה שפירש דהכרע של דינר זהב כפי חשבון הכרע של חצי מעה למחצית השקל ואף על גב דאשכחן בהמוכר הספינה (ב"ב דף פט.) גבי בשר דכששוקל י' ליטרא ביחד אין נותן לו כל כך הכרע כמו ששוקל כל ליטרא וליטרא בפני עצמה אין להשוות הבשר להכרע של כסף ומיהו קשה מאחין השותפין שפטורין מן הקולבון לקמן בפרק בתרא (דף נו:): דאע"ג שאם שוקל כל אחד בפני עצמו חייב (בקולבון) שני קולבונות לשני חצאי שקל השתא שהם יחד אין נותנין אלא קולבון אחד ויש לחלק בהכרעות והר"ר יהודה בר נתן פי' בפרק הזהב (ב"מ דף מד:): שאותו דינר הוא להכרעות המטבעות ושכר בעלי המטבע שמי שיש לו כסף כדי לעשות כ"ה דינר של כסף נותנין לבעל המטבע לטובעו ואין מחזיר לו אלא כ"ד של כסף.

תוספות מסכת שבועות דף מד עמוד ב

התקבלת מהן דינר זהב - משמע שהוא כ"ה דינר כסף וה"נ מוכח בהדיא בריש הזהב (ב"מ דף מד): וקשה לר"ת דאיר נשתנה כל כך דעכשיו אין זקוק של זהב יותר מי' זקוקים של כסף ואומר ר"ת דדינר זהב עב משל כסף והיה שוקל כפליים וכן משמע באלו טריפות (חולין דף נה): שהיה משונה בעביו מדנקט אם נשתייר כעובי דינר זהב גבי ניקב הטחול לפיכך שוה כ"ה שהזהב שוה י"ב של כסף כדמוכח באגדת שמואל דפריך קראי אהדדי דבספר שמואל (ב כד) כתב גבי גורן ארונה כסף חמשים שקלים ובדברי הימים (א כא) כתיב שקלי זהב שש מאות ובפ' בתרא דזבחים (דף קטז: ושם) משני עלה שגבה מכל שבט נ' אבל במדרש משני שנתן לו שש מאות שקלי כסף שהם נ' של זהב וקרא דשמואל ה"פ כסף כל כך שהם נ' של זהב ודברי הימים שש מאות מכסף שהן נ' שקלים זהב דהיינו י"ב חלקים ודינר היתר אור"ת שהיו נותנין אותו להכרע כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נ. ושם) גבי פדיון הבן דקאמר יהיב ליה דינר דמזבגן בכ"ה זוזי דל זוזא ושתותא והנך לפדיון הבן והשתא אמאי לא קאמר דל חומשא דזוזא ושתותא היינו חומשא אלא משום דהוא זוזא שלא היה אלא להכרע מזכיר אותו בפני עצמו וכן מוכיח בפ"ק דשקלים (דף ב.) דהכרע אחד מכ"ה דמפרש במתני' כמה הוא קולבון חכמים אומרים חצי מעה ומחצית השקל הוא י"ב מעות דשקל דקרא הוא סלע ומה שאמרו חכמים ליתן סלע ופונדיון לכל שנה לפודה בית זרע חומר שעורים שהוא פונדיון יותר על נ' שקלים הכתוב בקרא למ"ט שנים אותו פונדיון לא בא להכרע אלא נקט סלע ופונדיון משום דאי אפשר לצמצם ולומר סלע ופונדיון חסר משהו שלא היה עולה אותו חסרון יותר פחות משליש פרוטה.

ועיין תוד"ה אחד ב"מ מד:, ותוד"ה גבה זבחים קטז:

שמואל ב פרק כד

(כד) ויִאמַר הַמֶּלֶךְ אֶל אֶרְוֹנָה לֹא כִי קָנוּ אֶקְנָה מֵאוֹתָךְ בְּמַחִיר וְלֹא אֶעֱלֶה לִיקְנֹק אֶלְהִי עֲלוֹת חֲנָם וַיִּקַּן דָּוִד אֶת הַגֶּרֶן וְאֶת הַבֶּקֶר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים:

דברי הימים א פרק כא

(כד) ויִאמַר הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְאֶרְוֹנָה לֹא כִי קָנָה אֶקְנָה בְּכֶסֶף מְלֵא כִי לֹא אֶשָּׂא אֶשֶׁר לְךָ לִיקְנֹק וְהַעֲלוֹת עֲוֹלָה חֲנָם: (כה) וַיִּתֵּן דָּוִד לְאֶרְוֹנָה בְּמִקְוֹם שְׁקָלִי זָהָב מִשְׁקָל שֵׁשׁ מֵאוֹת:

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קטז עמוד ב

דתניא, כתוב אחד אומר: ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות וגו', וכתבי: ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים, הא כיצד? גובה מכל שבט ושבת חמשים שהן ששת מאות;

מדרש שמואל (בובר) פרשה לב ד"ה [א] ויקן דוד

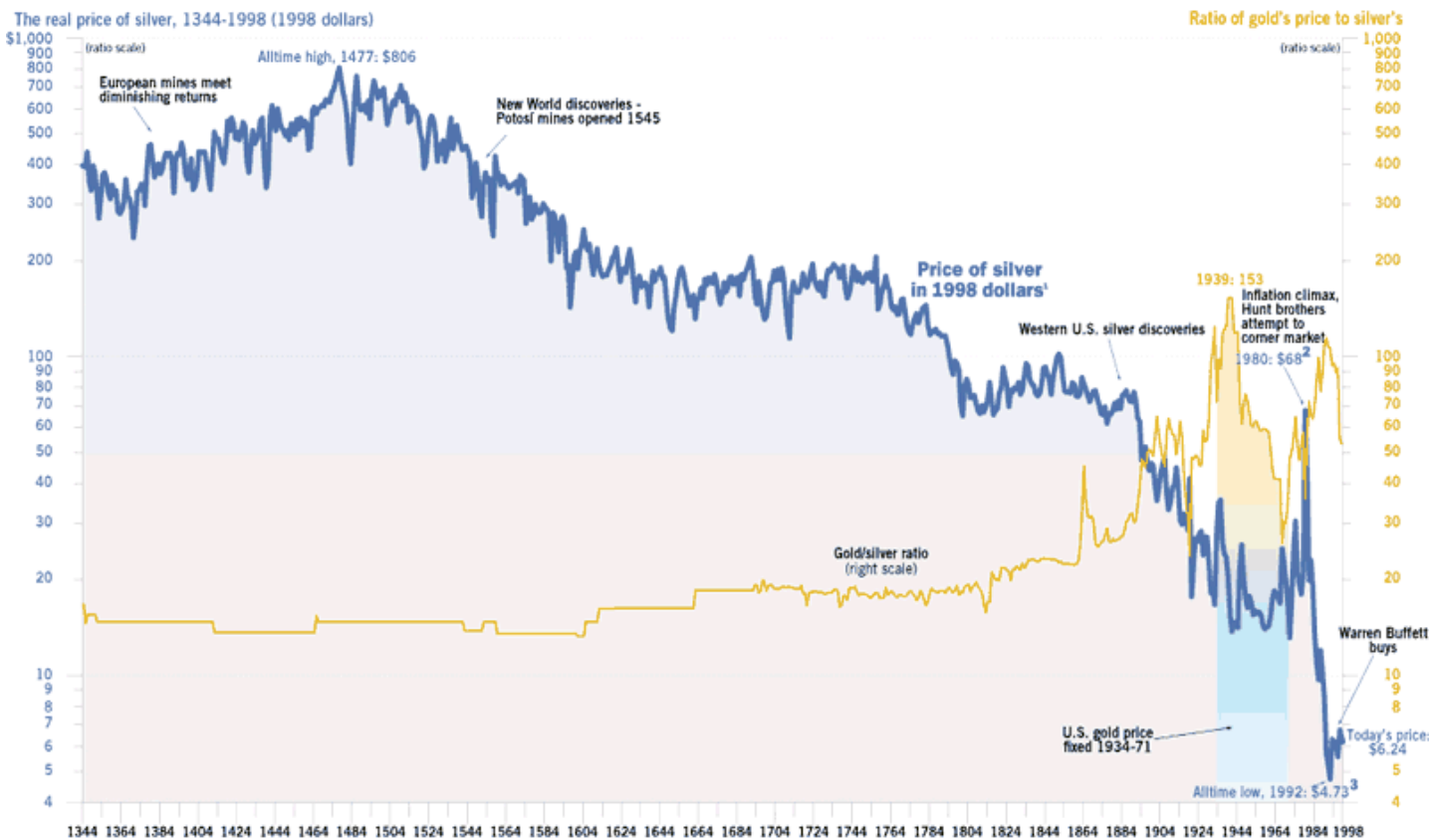
[א] ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים (ש"ב כ"ד כ"ד), תני רבי שמעון בן יוחי כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים, וכתוב אחד אומר ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות (דה"א כ"א כ"ה), אלא אמור מעתה חמשים שקלים מכל שבט ושבת, הרי שש מאות שקלים רבי אומר בשם אבא יוסי בן דרוסאי כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן וגו', וכתוב אחד אומר ויתן דוד (לארנן) [לארנן] במקום וגו', אלא מקום המזבח בחמשים, ומקום הגורן בשש מאות שקל, אמר רבי אלעזר בן שמוע אנא לא שמעתה מפומיה דאבא, חברא שמעונה מפומיה דאבא, ויתן דוד לארנן וגו', אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים, בכסף שקלים חמשים.

משנת רבי אליעזר פרשה א עמוד 26

כיוצא בדב' את' אומ' כת' אחד אומ' כי אם אל המק' אש' יבחר יי' אלהיכם מכל שבטיכם וכת' אחד אומ' כי אם במקום אש' יבחר יי' באחד שבטיך, והכריע ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות. והלא לא נקנה אלא בחמשים, שנ' ויקן דוד את הגורן [ואת הבקר] בכסף שקלים חמשים, ומה ת"ל שש מאות, אלא שנתן דוד חמשים מכל שבט ושבת, ונמצא נתן משלו חמשים, בלבד שלשבת יהודה, נמצאו שני כתובים קיימין באחד, שבטיך ומכל שבטיכם.

ילקוט שמעוני שמואל ב רמז קסה

ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים כתוב אחד אומר שקלי זהב משקל שש מאות, וכתבי ויקן דוד וגו' בכסף שקלים חמשים הא כיצד, גבה מכל שבט ושבת חמשים שהם שש מאות. ר' אבא אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי בקר ועצים ומקום המזבח בחמשים וכל הבית כלו בשש מאות. והא כתיב התם זהב והכא כסף, אלא גבה כסף בשש מאות שקלי זהב:

European and Asian Gold/Silver Exchange Ratios, 1400-1650

☛ The high value of silver in China created opportunities for arbitrage profit by sending silver to China

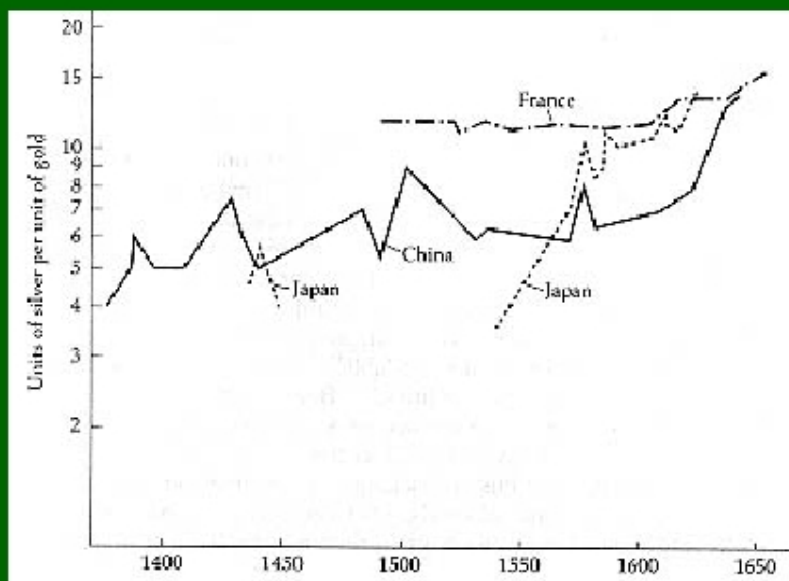
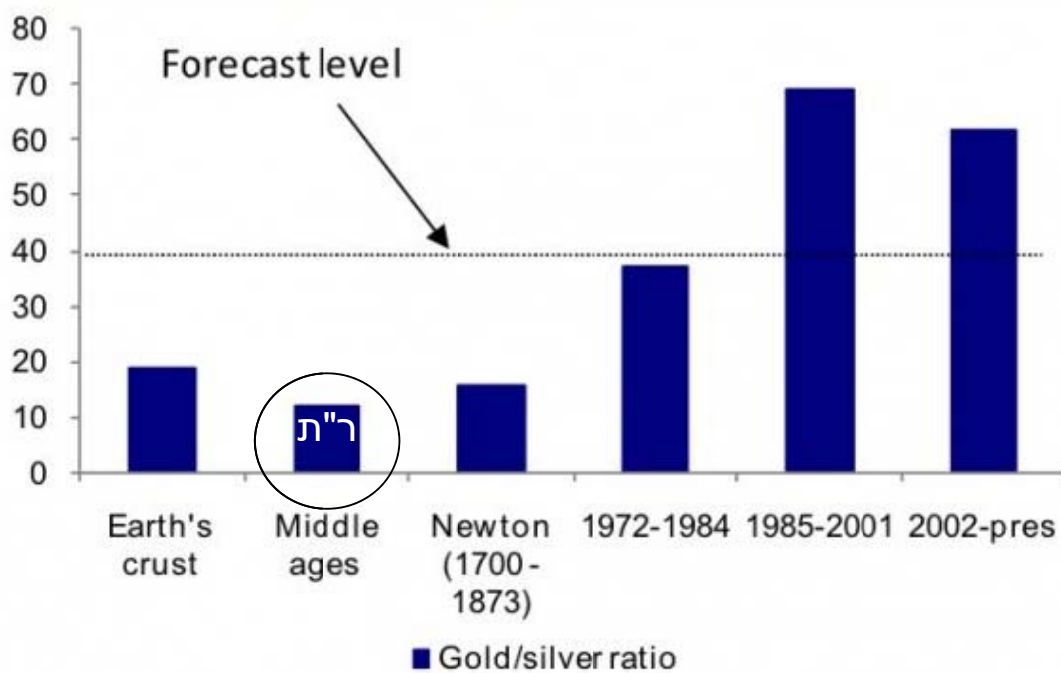

Figure 9: Gold/silver ratio in context

Source: Deutsche Bank

